

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра статистики

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності   «051 Економіка»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою
          «Статистика бізнесу»
(назва магістерської програми)
на тему:

**«СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ»**

Виконавець

студентка 6 курсу ФМОІТ

Стародубцева Тетяна Василівна

/підпис/

Науковий керівник

Кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Милашко Ольга Генріхівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. З кожним роком, в умовах глобальної конкуренції та технічного прогресу все більше факторів впливають на економіку країн світу. Для прогнозування та уникнення негативних наслідків економічної діяльності потрібно звертати увагу як на позитивні так і на негативні явища, пов'язані з інвестиційними процесами, а саме із залученням та використанням іноземних інвестицій.

Зовнішньоекономічна діяльність дає змогу прискорювати науково-технічний прогрес завдяки організації спільних досліджень, швидкому переобладнанню сучасною технікою цілих галузей і виробництв, сприяє розв'язанню багатьох соціальних проблем. Отже, зовнішньоекономічні зв'язки стають одним з основних чинників розвитку господарства України.

Україна знаходиться на важливому етапі входження в систему світових господарських зв'язків, від успішної реалізації якого залежить не тільки динаміка зовнішньої торгівлі, але й можливість розвитку держави як органічної підсистеми світового господарства. Важливою умовою успішного функціонування системи зовнішньоекономічної діяльності України в комплексі міжнародного обміну є вдосконалення системи оцінки її результатів.

Характерною ознакою становлення України як незалежної держави зі світовим рівнем розвитку національної економіки є загальна зосередженість на дослідженні проблематики ефективного входження вітчизняного господарського комплексу до глобального ринку та посідання ним гідного місця у міжнародній системі. Близько 60% валового внутрішнього продукту України формується за рахунок зовнішньоторговельного обороту, тому проблема підвищення ефективності зовнішньоторговельних операцій, зокрема, експортних, набуває подальшої значущості.

Дана тема є актуальною, оскільки за допомогою міжнародної діяльності таких як, надання прямих іноземних інвестицій країні та зовнішній торгівлі, можна не лише отримати додаткові гроші, але й покращити економічно-соціальний рівень населення. Історичний досвід також підтверджує позитивний вплив і вигідність розширення участі держав у міжнародному поділі праці та у різноманітних формах міжнародних зв'язків. Очевидним є той факт, що зовнішньоекономічна діяльність кожної країни є важливою умовою її економічного зростання. Особливо це актуально за сучасних умов, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

Зовнішньоекономічна діяльність сприяє розвитку перспективних напрямів експортного потенціалу; саме за рахунок зовнішньоекономічної діяльності наша країна вирішує проблему нестачі енергоносіїв, новітніх машин та устаткування, технологій, деяких товарів народного споживання.

Сучасні економічні відносини України з зовнішнім світом знаходяться у стані переходу від старої системи організації зовнішньоекономічних зв'язків, які переважно були орієнтовані, на експорт сировини, до нової, які пов'язані з пошуком

шляхів ефективного використання в економіці, зі встановленням сталих торговельних зв'язків з іншими країнами. Така ситуація розгортається у умовах процесу глобалізації, яка виступає однією з основних ознак розвитку світового господарства, що трансформує напрями розвитку національних економік і змінює тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. У ширшому контексті проблематика визначення категорії “ефективність зовнішньоекономічної діяльності” на макрорівні представлена в роботах таких українських науковців І. Бураковського, Г. Немиря, О. Павлюк, В. Маштабея, Милашко О. Г.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою даної роботи є теоретична характеристика поняття сутності та форми зовнішньоекономічної діяльності, також зовнішня торгівля України з країнами світу, виявлення основних країн-партнерів торгівлі товарами та послугами України, а також проведенню аналізу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, виявлення наслідків та результату залучення інвестицій, напрямки вдосконалення замученості в Україну прямих іноземних інвестицій.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- зробити аналіз динаміки зовнішньої торгівлі України з країнами світу;
- здійснити аналіз структури експорту-імпорту в цілому, а також їх регіональну та товарну структуру;
- проаналізувати залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України;
- визначити напрямки, щодо вдосконалення залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дипломної роботи є дослідження економічних відносин між суб'єктами господарювання різних країн, що виникають на зовнішньому ринку, зокрема у процесі формування та розподілу доходів від здійснення експортно-імпортних операцій та аналіз та оцінка впливу прямих іноземних інвестицій в економіці України.

Предметом дослідження магістерської роботи є зовнішньоекономічна діяльність України в цілому, а також окремі її складові.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані наступні статистичні методи: статистичного спостереження, узагальнюючих статистичних показників, методи аналізу ряду динаміки, математичного моделювання. Також широко застосувались методи табличного та графічного представлення даних.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження проведеного у магістерській роботі виступили нормативно-законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників, наукові публікації вітчизняних і закордонних вчених, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та державних установ, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинних даних про зовнішньоторгівельну діяльність України.

Структура кваліфікаційної роботи. Бакалаврська робота складається із трьох розділів, в яких послідовно аналізується поставлена проблема.

Публікації:

Стародубцева, Т. В. Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України [Текст] / Т. В. Стародубцева, О. Г. Милашко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С.20 – 30.

Милашко О. Г., Стародубцева Т.В. Статистичний аналіз зовнішньої торгівлі України з Європейським Союзом / О. Г. Милашко, Т. В. Стародубцева // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. – Одеса: ОНЕУ, 2018. - Випуск 4. - Частина II. – С. 74–78.

У кваліфікаційній роботі наведено:

- 21 ілюстрацій;
- 8 таблиці;
- 42 найменування у списку використаних джерел;
- 4 додатка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Перший розділ дослідження присвячений теоретичним основам міжнародних економічних відносин. Розглянуто сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності, описані теоретичні та практичні аспекти зовнішньої торгівлі України, проведений теоретичний аналіз сучасного стану відносин України з країнами світу.

У другому розділі проведено статистичний аналіз торгівлі України з зовнішнім світом, проведено аналіз географічної та товарної структури товарів зовнішньої торгівлі та її динаміка у 2010 – 2018 роках. Визначено основні країни-партнери України в експортно-імпортних операціях.

Третій розділ присвячено дослідженню інвестиційно зовнішньої діяльності України. Проведено аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, та виявленню найважливіших напрямків, щодо вдосконалення залучення прямих іноземних інвестицій в Україну основні країни-партнери України в експортно-імпортних операціях.

ВИСНОВКИ

В якості підсумка наведеного вище матеріалу зазначимо таке: на сьогодні вітчизняна економіка характеризується відсутністю вагомих здобутків у сфері зовнішньої торгівлі. Тому Україні в якості основи підвищення її конкурентоспроможності потрібно в першу чергу переглянути та доповнити іншими перспективними напрямками обраний вектор аграрно-сировинного розвитку, оскільки цілком можливим стає факт того, що зовнішньоекономічна ситуація найближчим часом може погіршитися, головним чином, через неспроможність та небажання уряду виявляти політичну волю до впровадження змін.

Особливо актуальним завданням в українській зовнішній торгівлі, поряд з відбиттям російської торговельної агресії, стоїть адекватна і своєчасна реакція на велику міжнародну торговельну війну, якщо така все-таки розпочнеться. Тому для продовження нарощування темпів росту економічної співпраці з партнерами світу та

іншими сильними державами світу Україні необхідно якомога скоріше закінчити розпочаті реформи усередині країни, зокрема поліпшити діловий клімат, зменшити рівень корупції, зміцнити демократію та посилити самоврядування, а дії в сфері зовнішньої торгівлі України, повинні бути направлені на зміцнення економіки країни, а саме: нарощування в прискорених темпах обсягів експорту українських товарів і послуг, особливо тих, що мають відносно вищу частку доданої вартості в ціні їх продажу; проведення ефективної політики імпортозаміщення з метою поліпшення торговельного балансу й забезпечення національної безпеки України; здобуття всебічного державного сприяння оптимізації структури та обсягів імпорту товарів і послуг для покращення збалансованості української зовнішньої торгівлі; формування державних фінансових резервів для підтримки українського експорту і, безперечно, набуття навичок в мінімізації економічних ризиків ймовірних подій, а не тільки їх наслідків постфактум.

У дипломній роботі було проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності України. Для цього були розраховані показники динаміки зовнішньоторговельного обороту, експорту й імпорту товарів та послуг за період 2010-2018 рр.

Проаналізовано географічну структуру експорту та імпорту України, виявлені головні партнери країни у 2018 році. Визначено основні статті експорту та імпорту товарів та послуг. Досліджено інвестиційно зовнішня діяльність України. Проведено аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, та виявлено найважливіші напрямки, щодо вдосконалення залучення прямих іноземних інвестицій в Україну основні країни-партнери України в експортно-імпортних операціях.

Проведений аналіз дозволив нам зробити наступні висновки.

За 2018 р. Зовнішньо-торговельний оборот до країн світу становив 120774,6 млн. дол. США і збільшився порівняно з 2015 р. на 34,5% (на 30993,8 млн. дол.). у 2018 році порівняно з 2005 роком зовнішньоторговельний оборот України збільшився на 41340,2 млн. дол. США або у 1,520 рази, тобто на 52,0%.

Експорт України збільшувався досить швидкими темпами з 2010 до 2012 року, а з 2013 до 2016 року – зменшувався. У 2018 загальній обсяг експорту склав 57281 млн. дол США, що на 8,9% більше ніж у 2017 році. Імпорт України зростає з 2010 до 2014 року. У 2018 року порівняно з 2017 роком обсяг імпорту збільшився на 15,3% і склав 63494 млн. грн. Негативне сальдо становило -6213 млн. дол. (-2501,0 млн. дол. за 2017 р.).

У загальному обсязі частка країн ЄС у 2018 році порівняно з 2015 р. збільшилась і становила в експорті 40,1%, в імпорті – 41,97% (за 2015 р. відповідно 39,1% і 40,9%). Основними торговельними партнерами України серед країн ЄС є Німеччина (6,72 % обігу товарів та послуг), Польща (5,05 %) та Італія (3,47 %). Російська Федерація, яка входить в групу країн СНГ, до якої відправлено 12,7 % посідає друге місце у зовнішньоторговельному обігу України. Третє місце у зовнішньоторговельному обігу України належить Китаю, який одержує руди метали, зернові культури, жири та олії (6,3 % вартості експорту). З Китаю імпортуються електричні та механічні машини, пластмаси, полімерні матеріали. Частка країни в українському імпорті становить 10,1 %.

Помітне місце в експорті України посідають Туреччина (7,3 %: чорні метали, насіння і плоди олійних рослин, добрива), Єгипет (5,5 %: чорні метали, зернові культури, жири та олії) та Індія (3,8 %: жири та олії, машини, чорні метали), які входять до групи інших країн.

Найбільші обсяги експорту склали продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості – 30,5% від загального обсягу експорту, чорні метали – 19,9%, електричні та механічні машини – 14,7%, мінеральні продукти – 10,8%. Третє місце у зовнішньоторговельному обігу України належить Китаю, який одержує руди метали, зернові культури, жири та олії (6,3 % вартості експорту). З Китаю імпортуються електричні та механічні машини, пластмаси, полімерні матеріали. Частка країни в українському імпорті становить більше ніж 10 %.

Помітне місце в експорті України посідають Туреччина (7,3 %: чорні метали, насіння і плоди олійних рослин, добрива), Єгипет (5,5 %: чорні метали, зернові культури, жири та олії) та Індія (3,8 %: жири та олії, машини, чорні метали), які входять до групи інших країн.

Найбільші експортні поставки здійснювались до Польщі – 16,3% від загального обсягу експорту. (чорні метали, електричні машини, руди, шлак і зола), Італії – 14,3% (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження), Іспанії (зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, залишки і відходи харчової промисловості) та Нідерландів (жири та олії тваринного або рослинного походження, зернові культури, чорні метали) – по 7,4%.

Найбільше всього імпортувалося мінерального палива, мастил та аналогічних матеріалів, який складав 25,2% загального імпорту, на другому місці знаходилася частка імпорту машин і транспортного устаткування – 20,0%, та на третьому місці. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 13,2%. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби склали 8,4% загального імпорту. Полімерні матеріали, пластмаси – 6,5%. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них та готові харчові продукти склали 5,7% та 5,1% до загального обсягу відповідно. У попередньому 2015 році найбільшою була частка мінерального палива, мастил та аналогічних матеріалів, а друге місце займала частка імпорту машин і транспортного устаткування.

У 2018 році порівняно з 2017 роком частка усіх складових імпорту товарів зросла. Найбільше зростання відбулося у 2018 році порівняно з 2017 роком частки імпорту готових харчових продуктів, аж на 21,0%.

Найбільшу частку експорту послуг Україна надавала Російській Федерації - 28% від загального обсягу імпорту послуг (в основному це були послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном, повітряного, автомобільного транспорту); США - 11% (основні послуги – це послуги повітряного транспорту, комп'ютерні, залізничного транспорту, професійні та консалтингові послуги); Швейцарії - 10% (комп'ютерні, професійні та консалтингові, послуги, пов'язані з торгівлею); Німеччині (в основному це були послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном, повітряного транспорту, комп'ютерні); Великій Британії, Кіпру, Польщі та інші.

У 2018 році порівняно з 2017 роком суттєво зменшалася вартість державних та урядових послуг більше ніж на 35,2%. Їх частка складає у 2018 році 15,7% від загального обсягу імпорту послуг України. Суттєво збільшилися послуги операційного лізингу у 2018 році порівнянню з попереднім роком збільшилися майже в 3 рази. Послуги повітряного транспорту теж у 2018 році порівнянню з 2017 обсяги імпорту яких, збільшилися на 32,5%.

У 2018 році найбільше наданих услуг іншим країнам займає місто Київ (обсяг експорту послуг 3665,5 млн. дол. США), на другому місці Одеська (обсяги експорту послуг складає 733,1 млн. дол. США), на третьому Львівська (обсяги експорту послуг 570,6 млн. дол. США), Миколаївська (498,5 млн. дол. США), Харківська, Київська, Закарпатська, обсяги експорту послуг яких, складає в кожній області близько 350 млн. дол. США.

Найменший обсяг експортних операцій здійснювали Луганська, Сумська, Хмельницька, Чернігівська, Кіровоградська області та інші області. При цьому частка Луганська, Херсонська, Одеська, Сумська областей у 2018 році скоротилася порівняно з 2017 роком. Зауважимо, що у 2018 році порівняно з 2017 роком дуже суттєво зменшалася вартість наданих послуг країнам світу Тернопільській, Полтавській, Запорізькій, Сумській, Донецькій, Миколаївській, Луганської областей. Позитивне сальдо становило 583,3 млн. дол. (у 2017 р. також позитивне 177,8 млн. дол.).

На позитивне сальдо найбільше вплинули окремі види послуг: з переробки матеріальних ресурсів (позитивне сальдо 676,0 млн. дол.), транспортні (560,8 млн. дол.), у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні (384,6 млн. дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,9 (у 2017 р. – 1,01).

. Згідно даних Державної служби статистики України у 2018 році в економіку України прямими іноземними інвесторами з понад 76 країн світу вкладено 2870 млн. дол. США прямих інвестицій. Варто зазначити, що до основних країн-інвесторів належать Кіпр – 27,8%, Нідерланди – 22,1%, Велика Британія – 6,1%, Німеччина – 5,2%, Російська Федерація – 3,2% Австрія – 3,1%, Франція – 2,0%, Польща – 1,9%.

Загальний обсяг іноземних інвестицій (акціонерний капітал) станом на січня 2019 року склав 32 млрд 885 млн доларів, з них з країн ЄС – 25 млрд 957 млн доларів (78,9%), з інших країн – 6 млрд 928 млн доларів (21,1%).

За перше півріччя 2019 року до України надійшло 1 млрд 251 млн доларів, з них з країн ЄС – 882 млн (70%), з інших країн – 378 млн доларів (30%). При цьому вибуло акціонерного капіталу на 729 млн доларів.

За 2018 рік найбільше інвестицій у приватний сектор України надійшло з Кіпру та Нідерландів – 8879,5 та 7060,9 млн. дол. США відповідно, що склало 27,4% та 22,1% від загальних надходжень за рік. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну складає 31888,3 мільйонів доларів.

Україна інвестує майже весь свій капітал у країну Кіпр. У 2018 році було перераховано до Кіпру 5931,90 млн. дол. США. Найбільшу зацікавленість серед іноземних інвесторів викликають фінансова та страхова діяльність – 1215,1 мільйонів доларів, тобто 42,3% від загального обсягу інвестування.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння прямих інвестицій, у 2018 році залишаються: торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 599,4 млн. дол., що складає 20,9%; операції з нерухомим майном – 405,3 млн. дол., що складає 14,1%; промисловість – 302,1 млн. дол. – 10,5%; інформація та телекомунікації – 119,4 млн. дол., що складає 4,2%; професійна, наукова та технічна діяльність – 93,2 мільйонів доларів, що у відсотковому вираженні 3,2%. Усього обсяг надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності у 2018 році становить 2869,9 млн. дол. США.

Найбільше іноземних інвестицій у 2018 року вдалося залучити Києву – 17 млрд 661 млн доларів загальних інвестицій (включаючи й перше півріччя 2019 року). Друге місце посідає Дніпропетровська область (3 млрд 617 млн доларів), третє – Київська область (1 млрд 639 млн доларів). У 2018 році порівняно з 2017 роком обсяг прямих інвестицій збільшився на 7,5%.

Найменше інвестицій від загальної кількості (станом на 1 січня 2019 року) надійшло до Чернівецької (52 млн доларів), Тернопільської (107 млн доларів) та Рівненської (132 млн доларів) областей.

Вкладення прямих інвестицій з України (акціонерний капітал), то загальний обсяг склав 6 млрд 294 млн доларів, а протягом першого півріччя 2019 року – 0,4 млн доларів.

Найбільше іноземних інвестицій до початку 2019 року вдалося залучити Києву – 17 млрд 661 млн доларів загальних інвестицій (включаючи й перше півріччя 2019 року). Друге місце посідає Дніпропетровська область (3 млрд 617 млн доларів), третє – Київська область (1 млрд 639 млн доларів).

Найменше інвестицій від загальної кількості (станом на 1 січня 2019 року) надійшло до Чернівецької (52 млн доларів), Тернопільської (107 млн доларів) та Рівненської (132 млн доларів) областей.

У ході проведення дослідження даної тематики було визначено ряд умов, за допомогою яких можна вирішити проблеми недостатнього обсягу залученого прямого іноземного капіталу, серед яких політична і економічна стабільність, зокрема, припинення конфронтації на сході країни; удосконалення національного законодавства в цілому, а особливо щодо іноземного інвестування, гарантування його стабільності; поліпшення інформаційного забезпечення потенційних інвесторів; зниження рівня корупції; збільшення обсягу державних інвестицій.

Формування зовнішньоекономічних зв'язків і інтеграційних процесів потягло за собою виникнення, пов'язаних з цим процесом, багаточисельних проблем, подолання яких потрібно для подальшого успішного функціонування зв'язків Україна – та світовими лідерами.

У роботі дані рекомендації на основі проблем розвитку торговельних зв'язків. Для підвищення інвестиційного клімату в Україні потрібна перш за все фінансова та політична стабільність та ефективна боротьба з корупцією.

Важливим аспектом для прийняття рішень інвесторам відіграє також місткість та доступність до місцевого ринку, можливість закріплення на перспективних ринках збуту, стабільне законодавство, наявність пільг для

іноземних інвесторів, відносний рівень добробуту та купівельної спроможності населення.

АНОТАЦІЯ

_____
Стародубцева Т.В.

(прізвище та ініціали студента)

_____
«Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України»,

(назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності

_____
«051 Економіка» за магістерською програмою

_____
«Статистика бізнесу»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – зовнішньоекономічна діяльність України.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти міжнародних економічних відносин. Виявлено сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності, проведений теоретичний аналіз сучасного стану відносин та значення торгівлі з країнами світу. Проаналізовано географічну та товарну структури товарів та послуг зовнішньої торгівлі та її динаміка. Досліджено і визначено стан та тенденції розвитку інвестиційної сфери в Україні.

Запропоновано напрями підвищення інвестиційної активності в Україні.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, географічна структура, товарна структура, прями іноземні інвестиції, індекс інвестиційної привабливості.

ANNOTATION

_____
Starodubtseva T.V.

(surname and initials of the student)

_____
"Statistical analysis of foreign economic activity of Ukraine",

(title of qualification work)

qualifying work for obtaining an educational master's degree in a specialty

_____
"051 Economics" for the master's degree program

_____
"Business Statistics",

Odessa National University of Economics

Odessa, 2019

Master's qualification work consists of three sections. The object of the study is foreign economic activity of Ukraine.

The paper deals with theoretical aspects of international economic relations. The essence and forms of foreign economic activity are revealed, the theoretical analysis of the current state of relations and the importance of trade with the countries of the world is carried out.

The geographical and commodity structure of goods and services of foreign trade and its dynamics are analyzed. The state and tendencies of development of the investment sphere in Ukraine are investigated and determined.

The directions of increase of investment activity in Ukraine are offered.

Keywords: foreign trade, exports, imports, geographical structure, commodity structure, foreign direct investment, index of investment attractiveness.